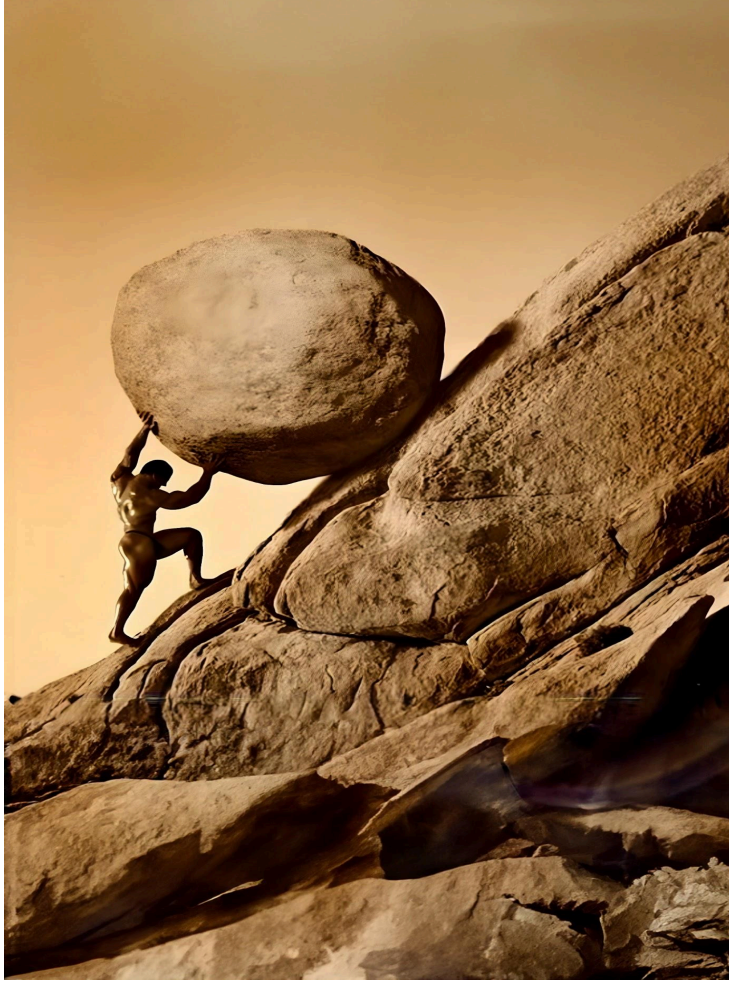

Hakikat veyahut Hermeneu-ethics

Aylık Düşünce Fanzini | Mayıs 2024

created by
Fabrika Düşünce
fabrikadusunce.com

Fanzinin Ortaya Çıkışı Üzerine

Fanzin için bir isim bulma çabasıdayken sıklıkla çevremdeki kişilerle felsefi konular üzerine şekillenen tartışmalar veya sohbetler içerisinde geçen kelimelerden bir seçim yapmamın kendi zihnimi okurlara -Heidegger'in deyişiyle- ifşa etme konusunda daha başarılı olacağını düşünerek ivedilikle isim arayışına giriştim.

İsim arayışında, benim felsefeye dair en çok sevdiğim şeyin metafizik üzerine konuşmak ve postmodernizmin metafiziğe getirdiği eleştiriler olduğundan dolayı bu minvalde bir isim seçimine gittim. Bu bağlamda, metafizik ve postmodern felsefenin dikotomisini* oluşturacak kelimeler seçerek fanzinin adını belirlemeye bir adım daha yaklaşmış oldum.

Sözün özü, Batı metafizik telakkisinin temelini oluşturan, zeminini tanrısallıktan alan *Hakikat* ve postmodernizmde Nietzscheci bir anlayışla hakikatin var-olmadığı, yalnızca bir yorum olduğunu gözeterekten, yorumbilim anlamına gelen Hermeneutic kelimesinden evrilttiğimiz *Hermeneu-ethics* (Hermeneutic ve Etik) kelimelerini seçmiş oldum.

Etik (ethics) ise, metafizik tarihindeki ilk aykırı düşünürlerden biri olan ve Etik görüşlerini çok beğendiğim Spinoza'ya yönelik saygı gösterimimdir.

*dikotomi: Felsefi bir terim olarak dikotomi; zıtlıkları/farklı kutupları göstermek, tanımlamak amacıyla kullanılır.

Fanzinin İçerięi Üzerine

Hakikat veyahut Hermeneu-ethics, bir entelektüellik çabasının nihayetinde ortaya çıkan, baskılı veya dijital ortamda ulaşılabilir olacak ve ayda bir olacak şekilde yayınlanması planlanan bir düşünce fanzini.

İçeriği; yazarlarımızın zihnini kurcalayan problemlerin yazıya dökülmesi ile ortaya çıkan düşün deneyi ve geçmiş, güncel veya gelecekte gerçekleşmesi öngörülen olaylar ve olgular hakkında entelektüel yorumlar getirmeye çalışmak olacaktır. Bu amacını gerçekleştirirken de içeriğini konsantre tutarak mümkün olduğunca geniş bir kitleye felsefi metin okuma hazzını tattırmayı ve sevdirmeyi istemektedir.

Yazılan içeriklerde bahsedilen kaynaklar dışında ek kaynak bahsedilmeyecek olup

derin okuma yapmak isteyen kişiler,

kendi metinlerini yayınlamak isteyen kişiler,

üzerine yazılmasını istediği konuları belirtmek isteyen kişiler,

metinler üzerine eleştiride bulunmak isteyen kişiler,

bahsedilen sebeplerden ötürü iletişime geçmek için;
iletisim@fabrikadusunce.com adresine mail atabilirsiniz.

Fanzinin Bu Ayki İçerik Başlıkları

➡ Felsefe Tarihi ve Beden II

➡ Cumhuriyet Dönemi Kimlik ve Kültür Politikaları Arayışı II

➡ Felsefe ve Edebiyat atışması

Felsefe Tarihi ve Beden II

Nisan 2024 sayısındaki birinci kısmın devamıdır.

Bahsedildiği üzere felsefe tarihinde mitos'tan logos'a geçiş döneminde başvuru alan diyadlarda beden ve cinsiyet algısının öznenin kendisini ve nesnesini bilmesi, logos'un ne olduğunun tanımlanması ve toplumsal yaşamın neredeyse 2700 yıldır hangi cinsiyet algılarına göre nasıl şekillendiği hususlarını açıklayıcı olduğu ortadadır.

Felsefe'de logos döneminin ardından Hristiyanlık inancının Avrupa'da yaygınlaşması ve 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü neticesinde bir dizi sosyal kriz patlak vermiştir. Bu krizler, yaklaşık beş yüz yıldır Roma İmparatorluğu'nun tahakkümü birlikte İskenderiye Kütüphanesinin yakılması ile birlikte başladığı kabul edilen Avrupa (Karanlık) Ortaçağ'ı bizi karşılar. Ortaçağ, nesillerin birikimini yansıtan kadim bilgi kaynaklarının çoğunun yakılması; Platon gibi metafizik ve Bir Tanrı'yı olumlamayan, negatif Hristiyan teolojisi olarak yorumlanabilecek her türlü eserin reddiyesi gibi unsurlar sebebiyle Avrupa ve felsefe tarihi için bir gerileme çağıdır. Ortaçağda hakikate olan yaklaşım, akılla olan bağlantısını kaybetmiş ve yalnızca Tanrı'ya içkindir. Hakikatin bu dünyadaki kaynağı ise Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileri olan kilise görevlilerinin doktrinleridir..

Bu olaylar çağın felsefesinin Hristiyan teolojisi ve kilise egemenliği izleğinde, bu doktrinler ile mecburen uyumlu olacak şekilde sürmesine sebep olmuştur. Ortaçağın beden üzerinden okumasını yapıyor olmak da haliyle Hristiyan teolojisinin ve kilise doktrinlerinin beden alımlamalarını okumak demektir: Hristiyan teolojisi, bedenin günahkâr ve kötü olduğu doktrinini ihtiva eder. İnsan bedeni, Tanrı'nın imtihanıyla sınanmak için bir araç olarak görülmekte olup Dünya, geçici süreliğine ruhu deneyimlemek için Tanrı kullarının fırlatıldığı bir fiziki mekân olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle cinsiyetler arasındaki diyad, halen daha Antik Yunan kültürü etkisinde şekillenen Avrupa kolektif bilinçdışı imgelemlerine sonradan eklenen Hristiyan teolojisi ile aynı potada eritmeye çalışılmış ve görece erkek lehine olsa dahi her iki cinsiyetin bedeninin de olumsuzlandığı bir durum ortaya çıkmıştır çünkü; beden, arzular. Bu arzulardan kurtulmak ve bedeni - ruhtan ayrı olanı dizginlemek için çile çekmek, ona acı çektirmek gerekmektedir. Bu nedenle, cinsel arzular ve bedensel zevkler genellikle günah olarak kabul edilmiş ve kilise doktrinlerince kınanmıştır. Özellikle de kadınlar cinsel arzuların ve doğurganlığın sembolü olarak daha fazla baskı altında tutulmuş ve bedenlerinin kontrol altında tutulması gerektiği öğretilenmiştir.

Avrupa Ortaçağ dönemi, İskenderiye kütüphanesinin yakılması ve dogmatik, monistik ve kısıtlayıcı doktrinleri ışığında değerlendirildiğinde çoğu felsefe anlatıcısının literatürde düşebileceği bir yanılgıya düşmenin mümkün olduğu görülebilir çünkü düşünce, kendini ortaya koyabileceği özgürlük alanına ihtiyaç duyar ve Ortaçağ döneminin Avrupa için özgürlükçü bir ortam olmadığı açıktır. Oysa özgürlük ortamından bağımsız bir şekilde elimizdeki verilere bir meta-bakış ile yaklaştığımızda tıpkı tüm felsefe tarihinde gözlemlediğimiz ve sıklıkla bahsedilen premodern, modern ve postmodern izleğinde Ortaçağ düşüncesinin de kendine yer edindiğini görürüz: Bu yer edinimi, işte beden üzerinden felsefe tarihi okuması yapıldığında bize kendini göstermektedir çünkü; beden üzerinden okunmadığı vakit, logos sonrası dönemden modern felsefenin ayak seslerini duyduğumuz Descartes’a gelene kadar bir boşluk olarak tanımlanan Ortaçağın rolü, oysa bedenin öneminin azaltılarak ve onun istencinden, arzularından vazgeçilerek modern döneme geçişin yolunu hazırlamıştır denebilir.

Ortaçağ döneminin ardından gelen modern dönem felsefelerini, kimilerine göre henüz modernizmin ayak sesleri, kimilerine göre ise modernizmin başlangıcı olarak tanımladığımız Descartes’ın hakikate ulaşmakta kullandığı metodolojisini yine Mitos’tan itibaren yaptığımız üzere beden üzerinden okumak mümkündür. Yalnızca modern felsefelerde Descartes ile birlikte ulaştığımız nokta, felsefe tarihini bedenin varlığı üzerinden değil; yokluğu üzerinden okumak olarak karşımıza çıkacaktır.

Descartes’ın felsefi metodolojisinde bedenin rolü kendisinden önceki felsefi sistemlere göre çok daha radikal bir mahiyette ve avangart bir vaziyettedir. Descartes, Hristiyan teolojisine uygun olarak - bu bağlamda daha radikal bir Ortaçağ düşüncesi demek bile mümkün olabilir - öne sürdüğü bu metodolojide; insanın varlığını, beden ve ruh (özne/suje ve nesne) olmak üzere ikiye ayırarak bir düalizm ortaya atar. Bu düalizm, onun hakikate ulaşma çabasının başlangıç noktasıdır.

Descartes’a göre hakikat; premodern diye bahsettiğimiz dönemlerde olduğu gibi özneyi aşkın bir kaynaktan olup insanın onu anlamaya çalıştığı bir şey değil; direkt olarak özneye içkin bir durumdur. Özneye içkin olan bu hakikate ulaşma sürecinde de beden ve bedene bağlı duyular, insanı yanıltıp aldatılabilir ve hakikatten uzaklaştırılabilir. Bu nedenle hakikate ulaşmak için bedene ve bedene bağlı duyuların ötesine geçmek gerekir çünkü; Descartes, iki ayrı varoluş biçimine ayırdığı insanı her iki varoluş üzerinden de değerlendirerek hakikate ulaşmaya çalışır ve nihayetinde hakikate ulaşabilmeyi başaran öznenin niteliğini şu şekilde özetler: “zaman ve mekan dışı, yalıtılmış, soyut, cinsiyetsiz ve dört duvar arasında başka hiçbir fenomenle etkileşimde olmayan salt bilinç ve ruhtan oluşan haliyle bedensiz ve arzusuz bir öznedir.

Descartes'ın tanımladığı haliyle tüm dikotomik sıfatlardan uzak olan bu özne; salt bilinç ve ruhtan oluşması itibariyle evrensel geçerliliği olan hakikate ulaşip hakikatin tabi olduğu yegâne merciidir.” Yani; Metodolojisi boş oda içerisindeki bedensiz bilinç ve salt ruhtan ileri gelen Descartes felsefesi, bu metodoloji ile, etrafındaki her fenomene “şüphe” ile yaklaşmış ve onların hakikate dahillliğini sorgulamıştır. Öyle ki bu fenomenlere, insan bedeni de dahildir. Bu sebeple Descartes'ın süjesi bedensiz bir ruhtur.

Descartesçı bir izlekte devam eden modernist aydınlanmacı felsefe, 1781’de Kant ile birlikte zirve yapmıştır.

1781 sonrası felsefi düşüncede ve haliyle beden algılarında yeni bir kırılımı daha gözlemek mümkündür. Bu kırılım 1755 yılında gerçekleşmiş devasa büyüklükteki deprem ve depremin tetiklediği tsunaminin şehre olan bir o kadar yıkıcı etkisi neticesinde bildiğimiz Lizbon felaketi ile ilişkilidir. Bu felaketin ardından Goethe gibi edebiyatçılar başta olmak üzere onların ardından Fichte, Schelling ve Schopenhauer gibi Alman romantik felsefecileri ile insanın salt özne, ruh ve akli/düşünsel bir varlık olmadığı; dışlanan, bir öteki olarak arka plana atılan bedensel ve duygusal bir varoluş biçimi ile de doğanın karşı konulamaz gücünün ve yıkım potansiyelinin tahakkümü altında, doğaya içkin ve şimdi ve burada’da yaşayan bir nesne konumunda da olduğu tekrar gün yüzüne çıkartılmıştır.

Özellikle de Fichte’nin sübjektif idealizmi ve Schopenhauer’ın istenci ile birlikte yapılan Alman romantikleri okumalarının çağımız postmodern düşüncesine yol açtığı ve onu şekillendirerek Descartes’ın başlattığı bu düalist ruh ve beden yaklaşımında ibrenin bedensel varoluş lehine bir tutum sergilemeye başladığı, insanlıkla ilgili görüşlerin kutup yıldızının beden olduğu gözlemlenmektedir. Artık hakikat ve varlık; ‘şimdi ve burada’ bir bedende barınana niteliksel olarak indirgenmiş ancak niceliksel olarak ise sekiz milyar parçalı bir puzzle haline gelmiştir.

Cumhuriyet Dönemi Kimlik ve Kültür Politikaları Arayışı II

Bu yazıda; geçen sayıda “Nev Yunanilik, hedefi ve amacı belli olan hazır bir kültür politikası paketi olarak öykündüğü şeyi tahakküm etmeye çalıştığı alıcıların, yani halkın niteliklerini göz önünde bulundurarak buna uygun bir forma sokmadan tepeden inmece bir şekilde ve yalnızca iki edebiyatçının inşa ettiği ideal kültür tasavvuru üzerinden gerçekleştirmeye çalıştığı bir toplum mühendisliği hareketi olmasından dolayı başarısız olmuştur denebilir.

Halihazırda bu tepeden inmece kültür hareketi, dönemin devleti Osmanlı eliyle de gerçekleştirilmemiş ve desteklenmemiş olup yalnızca Edebiyat çevrelerinde belli başlı yazarlarca sahiplenilmiş ve üretilen edebi eserleri etkileyerek onların okuyucularına tesir etmiştir. Bu dönemde Osmanlı halkının büyük çoğunluğunun kitap okuma alışkanlığı bulunmadığı da göz önünde bulundurulunca haliyle kitlelere ve yaşama tesir edemeyen, teorik olarak çerçevesi iyi inşa edilmiş ancak pratikte ölü doğmuş bir kültür politikasıdır.” diyerek sonlandırdığımız birinci yazının ikinci kısmına değineceğiz.

Yeni kurulmuş Cumhuriyetin kimlik ve kültür politikasının gelişmesi sürecinde geçmiş sayıda da bahsettiğimiz Nev Yunanilik akımında yapılan hatalar dikkate alınmış ve yapılmamaya çalışılmıştır. Bunun dışında ise başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Nev Yunanilik dışında başka kaynaklardan da dersler çıkartılmıştır. Bunların başında Avrupa Modernizmi, Ulus Devletlerin Gelişimi ve Fransız İhtilali olgu ve olayları gelmektedir.

Türk Tarih Tezi’ni anlayabilmek için bahsettiğimiz bu üç maddeye kısaca değinelim:

Avrupa Modernizmi veyahut modernleşmesi, Ortaçağ Avrupasının ardından gelen ve aklın merkeze alındığı hümanistik bir dönemdir. Burada dünyevi ve uhrevi tüm teleolojik/hiyerarşik üstünlük Hristiyanlıktan ve kiliseden alınmış ve bireylere atfedilmiştir. Hristiyanlığın güç kaybının ardından iktidar erkinin siyasi varoluş kaynağının bağlı olduğu bir kiliseden ziyade kilisenin bağlı olduğu bir iktidar erkinin varolduğu yönetim biçimine geçilmiştir. Kilisenin egemenliğinin ortadan kalkması Avrupa Modernizminin belirli olgunluğa erişmesi sonucu gerçekleşen bir durum olduğu kadar aynı zamanda daha öteye ilerlemesinin de önündeki en büyük engelin ortadan kalkması ile sonuçlanmıştır.

Akıl ve akla dayalı bilgiye verilen önemin artışı, Avrupa modernizminin kilit çıktılarından birisi olmuştur. Avrupanın bütün bir modernizmi akıl üzerine inşa edilmiştir. Bu insanın en önemli tebarüzlerinden birisi de bilimsel faaliyetler ve bilgi üretimindeki ilerlemelerdir.

Bilimsel faaliyetler ve bilgi üretiminin artışı, teknolojik ve teknik gelişmeyi beraberinde getirmiş; artık Avrupa halkları mevcut feodal düzenin ötesinde, kendisine yeteceğin dışında ihtiyaç fazlası mal üretir hale gelmiştir. Bu durum, feodal iktisadi düzenden kapitalist bir iktisadi düzene geçişi hızlandırmıştır çünkü; artık serbest piyasa, geniş ticaret ağları ve coğrafi keşifler ile daha fazla mal üretmek için daha fazla kaynak ve emek bulunmaya başlanmıştır.

Feodal düzenin ötesinde olan bu yeni iktisadi panorama, feodal düzenin geri kalan unsurlarına dair de bir hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Daha çok üreten ve daha çok kazanan bir üretici, niçin toprak sahibine vergi vermekte ve üstelik bu vergiye ne olduğunu, nasıl harcadığını dahi bilmemektedir?

Tüm bu gelişmeler ışığında kiliseden alınan ve toprak sahibi feodal yönetici olan krala devredilen meşruiyetin kaynağı, yeni iktisadi sistemin gelirini arttırdığı üretici olan ve giderek ekonomik olarak güçlenen burjuva denen sınıf tarafından başka bir mahiyete sokulmak istenmektedir. Ulus devletlerin ortaya çıkışı da bu sürece paralel gelişmiştir.

Ulus Devletler; burjuvazi destekli bir hareket olarak egemenliğin kaynağını, toprak sahibi tekil bir siyasi erkten alarak o topraklardaki yöneticinin tebaası olan kişilere atfetmek ve egemen olanın üzerinde kontrol sahibi olabilmek amaçlı geliştirilen bir siyasi akım olan milliyetçilik ile ortaya çıkmıştır.

Avrupa’da milliyetçilik ve ulus devletlerin gelişimi süreci; maksimum sayıda insanı, maksimum sayıda toprağı ve mümkün olduğunca kadim bir geçmişe sahip olmayı kendi bünyesinde ihtiva etmek üzerine gelişmiştir çünkü; her ne kadar feodal bir düzen olmasa dahi, halen daha yüksek miktarda toprak, yüksek miktarda ekonomik güce işaret etmekteydi.

Fransız Devriminin manifestosunu özetleyen “Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik” ilkeleri ise, Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının her ne kadar Osmanlı Devleti’nin bir devamı olarak görülse dahi taşıdığı ilkelerin farklılığı bakımından yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’ndeki politikalarda nelerin doğru/yanlış olduğuna karar vermeleri konusunda kolaylık sağlayacaktır.

Tüm bu Avrupa Siyasi Tarihinin çok kısa özetinin ışığında Türk Tarih Tezi’ni anlamlandırmak daha kolaylaşacaktır: Avrupa Modernizminde görüldüğü gibi akılcı ve akla önem veren, feodal ve egemenliğin kaynağı olan bir toprak sahibine tebaa olan halktan ziyade milliyetçilik bilincine sahip, özgürlükçü, eşitlik yanlısı ve kardeş bir halk ve demokratik cumhuriyet tasavvuru söz konusudur.

Bu ilkelere uygun olacak şekilde; Osmanlı Devleti’nin (1) çağa uymayan tebaa ve ümmet halktan, (2) egemenliğin kaynağı olarak görülen hanedan ailesi ilkelerinden uzaklaşmış ve; yukarıda bahsi geçen Avrupa modernizminin ilkelerine yönelmiştir.

Türk Tarih Tezi, İslam merkezli Osmanlı Tarih tezleri olduğu kadar Batı merkezli Türk Tarih tezlerine de karşıdır çünkü; Batılı tarih tezleri, medeniyetin başlangıcı olarak Antik Yunan'ı ve Anadolu topraklarını gösterirken bir yandan da Türkleri Anadolu değil; Orta Asya topraklarına ait göstererek Türklerin Anadolu'daki meşruiyetlerini engellediği gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin meşruiyetini de engellemektedir.

Burada, altı yüzyıl boyunca devlet eliyle desteklenmeyen bir siyasi akım olan Türk milliyetçiliği üzerinden bir Cumhuriyet inşa edilmiş ve buna uygun da bir kimlik ve kültür politikası olarak Türk Tarih Tezi geliştirilmiştir.

Türk Tarih Tezi ile birlikte, Osmanlı Tarih Tezleri reddedilmiş, Batılı Tarih Tezlerinin Türkler hakkındaki görüşlerine eleştiriler getirilmiştir. Başta “Türklerin ikinci sınıf beyaz ırk ve barbar” oldukları görüşüne, ait oldukları yerin “Orta Asya stepleri” olduğuna ve Türklerin Devlet geleneğinin olmadığı gibi görüşlerdir bunlar.

Türk Tarih Tezi'nde ise; Türklerin varlığı her ne kadar Anadolu'da başlamasa da bütün Avrupa halkının ve uygarlığının Asya'dan göçen insanlar sayesinde oluştuğu; Türklerin de Orta Asya ile ilişkisi olsa dahi kendisinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığının daha kadim bir şeye; Sümerlere (Sümerbank) atıfta bulunularak Mezopotamya üzerinden Anadolu'da bir meşruiyet ilan edilmektedir.

“Anadolu 7000 yıllık Türk beşiğidir.”

-M. K. Atatürk

Nitekim akademik çerçevede geliştirilen ve devlet eliyle desteklenen ilk Türk tarihi tezi olan bu teze; Turancıların dahi eleştirdikleri bir nokta bulunur: Orta Asya'yı Türk'ün yurdu olarak görmekten uzak bir kimlik ve kültür politikasıdır bu.

Geçmiş ve geleceği her ne olursa olsun, Türk Tarih Tezi; Uluslararası arenada kurumsal, kadim ve dünya tarihine etki etmiş bir Türk kimliği algısı inşa etmekte başarılı olmuştur. Ulusal ölçekte ise; Türkiye Cumhuriyeti'ni ve vatandaşlarını şekillendirmekte, varlığını korumakta başarılı olmuş bir büyük anlatıdır.

Felsefe ve Edebiyat Çatışması'nın Aydınlanma'dan Romantizm'e Geçişte 1755 Felaketi Üzerinden Okunması

Bu ikili arasındaki çatışma genellikle hangisinin daha kadim olduğu ve dolayısıyla daha meşru olduğu üzerinden ilerler: Edebiyat mı yoksa felsefe mi daha önce vardı, hangisi daha meşrudur? Hangisi daha geleceği yordayıcıdır?

Bu sorunun cevabı hem basit hem de zor ama bu cevabı keşfetmek için bir yolculuğa çıkıp yakın tarihteki en kritik tarihe, bir eşiğe, bir dönemin kapanışına ve yeni dönemin başlangıcına göz atmak gerekiyor diye düşünüyorum. Bu kritik dönem de sanıyorum Aydınlanma Çağından Romantizm Çağına geçiştir.

17. Yüzyıl (1600) felsefe tarihinde Avrupa Aydınlanma Çağının başlangıcı olarak kabul edilir ve kabaca 19. Yüzyıla kadar sürmüştür. Bu geçişi anlamlandırabilmek için 1780 yılına gidelim istiyorum. Bu tarihte yapacağımız şey arkeolojik bir kazıdır aslında. Bu iki disiplinden hangisi Aydınlanma Çağının bitişini ve Aydınlanmadan sonra gelecek olan Romantizm Çağının gelişini diğerinden daha erken haber verdi? İşte tam da bu yüzden 1780'e gidiyoruz.

Yukarıda bahsedildiği üzere felsefe tarihinde 1800'lerin sonrasında Aydınlanma Çağından Romantizm Çağına geçişin ayak seslerinin duyulduğunu biliyoruz. Peki bu durum edebiyat tarihinde nasıl gözlemlenmekte?

1780 yılına bir bakarsak iki disipline ait iki farklı eser bizi karşılar: Birisi Aydınlanma Çağının zirvesini temsil eden düşünür Immanuel Kant'ın eseri iken diğeri Romantizm Çağının başlangıcına tekabül eden Johann Wolfgang Von Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları" adlı romanı..

Aslında tablo ortada. Buradan yola çıkarsak; felsefede bitiş düdüğü henüz çalmışken edebiyatınki çoktan çalmış hatta yeni maçın başlangıcı dahi yapılmıştır. Yani edebiyat, paradigma değişikliğini felsefeden daha erken haber vermiş gözükmektedir. Peki edebiyat bunu nasıl yaptı, nasıl yapıyor, nasıl yapacak? Bu durum edebiyatı felsefenin karşısında daha kadim ve meşru yapar mı, yaparsa nasıl?

Edebiyatın bunu nasıl yaptığına odaklanırken ikinci bir tarihe daha göz atmak gerek çünkü işte tam da bu olay, aydınlanma çağından romantizme geçişte çok büyük bir rol oynamıştır:

31 Ekim 1755'te kutlanan Cadılar Bayramı'nın hemen ertesi günü Lizbonlular güneşli ve mutlu bir 1 Kasım'a uyanmıştı. Ancak sabah 10:00 sularında gerçekleşecek 7.7 büyüklüğündeki bir deprem ve deprem sonrası kenti basacak bir tsunamiden habersizlerdir. Saat geldiğinde Lizbon sokaklarını sarsan deprem, şehri bir anda kaosa sürüklerken insanların hayatları da paramparça oldu. Depremin denizde sebep olduğu Tsunami dalgalarının da şehre vurması neticesinde kıyıdaki binalar su dalgalarından dolayı yutulduğunda, insanlık doğanın acımasızlığı karşısında çaresizce bakakaldı. İnançlar sarsıldı, dualar yükseldi gökyüzüne, ancak hiçbir şey olanları durduramadı. Lizbon'un caddelerinde ölüm sessizce dolaşırken, insanlar kayıplarına ağladılar. Böylelikle 1755 yılı, Lizbon ve Avrupa için unutulmaz bir felaketin yanı sıra, insanın aslında doğaya hakim olan bir özne olmadığı, zayıf ve aciz bir varlık olduğunun farkına vardırان bir yıld.

Gerekli tüm tarihleri incelediğimize göre artık edebiyatı ve felsefeyi karşılaştırmaya geçebiliriz:

Öncelikle, bir felsefe sevdalısı olarak edebiyatın pozitif devrim gücünün felsefeden daha önce ortaya çıkmış olduğu gerçeğini kabul eden birisiyim çünkü; edebiyat, sanatın bir alt dalıdır ve sanat, insanlığın gelecek nesillerdeki yönünü tayin edebilen en kudretli, başat ve ilk üretim disiplindir.

*Çağdaş sanat hakkında yorum yapmama hakkımı kullanıyorum..
Artık tereyağ dövüp sanat der hale geldiler.*

Sanatın bu mahiyeti, onun tutarlı bir sisteme ihtiyaç duymayıışı ve sınırlarının esnekliğinden gelir diye düşünüyorum. Felsefe ise öyle değildir: Herhangi bir olayı veya olguyu açıklayıcı düşünceler, fizik veya metafizik olsun fark etmez, bilimsel bir metotla ilerliyor gibi gözükür çünkü; felsefi sistemler öyle ya da böyle toplum tarafından kabul görmek zorundadır ve haliyle kendi içerisinde tutarlı olmaya gayret göstermelidir.

Sayılan bu sebeplerden dolayı sanatın bir alt disiplini olarak gördüğüm edebiyatın felsefeden belki daha kadim ve kudretli olduğunu düşünmüyor olsam da onu şekillendirici bir rolünün olduğu kesindir.

Bir de etimolojik açıdan bu kelimeleri inceleyecek olursak;

Sanat, “suni” kelimesinden gelir. Suni nedir? Suni; taklit edilmiş olan, demektir. Edebiyat eserlerinin sanatsal yönü ise, yazarının zihnindeki dünyayı bir pozitif devrim olarak taklit etmesidir.

Felesefe, “philos-sophia” köklerinden oluşur. “Bilgi sevgisi” anlamına gelir ve bilgi, kanıtlanmış sanılar, inançlar ve sezgilerdir. Haliyle bir kanıtı ihtiyaç duyuyor olması, felsefenin kolektif dönüşümlerde edebiyattan geç kalıyor olmasının sebeplerinden birisidir.

Okuduđunuz için teŖekkürler.

Gelecek sayıda görüşmek üzere!